

II. FORMACJA LITURGICZNA

Edmund Kard. Szoka

Eucharystyczna obecność Chrystusa Pana anamnezą Tajemnicy Wcielenia

Wprowadzenie

1. "Historiozbawczość" działania Bożego

Bóg, jakiego nam objawia Biblia, jest Bogiem działającym. Skutkiem Jego działania jest najpierw stworzenie, a następnie, po grzechu, dzieło zbawienia wobec upadłego przez grzech człowieka. Dokonanie tego dzieła zbawienia znalazło swoje urzeczywistnienie, można powiedzieć "wcielenie", w konkretnych wydarzeniach i w wybraniu konkretnych osób oraz w procesie tworzenia Ludu Bożego. Szczególnie widoczne jest to w historii Narodu Wybranego, poczynając od Abrahama aż do "Syna Abrahama", Jezusa Chrystusa z Nazaretu, namaszczonego Duchem Świętym. On, w swoim Wcieleniu, jest punktem kulminacyjnym działania Boga wobec stworzenia. W nim dzieło stworzenia i zbawienia otrzymało i otrzymuje swoje dopełnienie i wypełnienie. Mówimy więc o nowym stworzeniu w Jezusie Chrystusie.

Widzialnym w historii ludzkości skutkiem i owocem nowego stworzenia jest Kościół, nowy Lud Boży. Żyje on tym samym życiem i jest przeniknięty tą samą dynamiką co Jezus Chrystus. Kościół jest Ciałem Jezusa Chrystusa i przez sakramenty spełnia w świecie Tajemnicę Jezusa Chrystusa. Tajemnica ta zaś jest obecna w szczególny sposób w Eucharystii.

W realizacji dopełnienia się historii zbawienia Maryja miała swoją niepowtarzalną rolę zarówno jako Matka Wcielonego Słowa, Jezusa Chrystusa, jak i w całej Jego Tajemnicy zbawczej. Podobnie też w przedziwny sposób jest obecna, gdy ta Tajemnica spełnia się w Kościele przez sakramenty. Interesujący nas szczególnie temat to Wcielenie, które dokonało się w Maryi, i jego anamneza w sakramencie Eucharystii. W Eucharystii bowiem też zawiera się, uobecnia i wyraża Tajemnica Wcielenia.

2. Odpowiedź człowieka na działanie Boga - Maryja

Stosownie do swego działania Bóg oczekuje od człowieka, członka swego Ludu - odpowiedzi, która byłaby urzeczywistnieniem dzieła Bożego w człowieku. Ostatecznie taki jest sens życia człowieka, który doświadczył działania Boga: odpowiadać Bogu i uobecniać Boże dzieła; przypominać je i celebrować. Jest to celebrowanie działania Boga przez człowieka w historii jego życia. Uprzywilejowane miejsce ma w tym liturgia, czyli sakramentalne działanie Boga w kontekście znaków sprawowanych przez człowieka.

Wspaniały początek a jednocześnie wzór i przykład na działanie Boga mamy w Maryi, gdy - przyjąwszy z wiarą działanie Boga wobec Niej i ludzkości w Zwiastowaniu - wychwała Jego dzieła wyśpiewując Magnificat. Czyni to nie tylko jako pierwsza, ale jako początek i wzór, aby inni mogli odpowiadać tak, jak Ona. Jest Ona w tym Matką wobec Kościoła. Wprowadza Kościół na drogę kultu - oddawania chwały Bogu. Jest Matką i wzorem liturgii: wychwalania dzieł Boga w człowieku. Maryja, pomna wydarzeń zbawczych, jakich Bóg dokonał w historii Ludu Starego Przymierza - łącznie z ostatnim, o jakim Jej mówi Archanioł Gabriel (poczęcie Jana Chrzciciela) wyśpiewuje chwałę Boga za okazaną Jej, a w Niej całej ludzkości Łaskę. Rozumie siebie jako tę, która będzie znakiem błogosławieństwa przez wszystkie pokolenia ze względu na dzieła Boże w Niej dokonane, które są przejawem wierności Boga wobec danych obietnic (zob. Magnificat Łk 1,46-56).

3. Znaczenie i rola "anamnezy" w liturgii

W liturgii, w sakramentach, Kościół celebrowa pamiątkę - spełnia anamnezę działania Bożego. Nie jest to tylko pamiątka w znaczeniu przypomnienia, ale raczej przywołanie i uobecnianie działania Boga. Jest to kultyczne, skuteczne uobecnianie dokonanych jednorazowo w przeszłości dzieł Boga, które stale są aktualne i skierowane w przyszłość dla umożliwienia korzystania z tych dzieł ludziom wszystkich czasów. Anamneza skupia więc w sobie potrójną funkcję: 1) wspomnienie i upamiętnienie

faktu, który już się dokonał; 2) uobecnienie tego faktu w teraźniejszości; 3) skierowanie się ku przyszłości, celebrowanie przyszłości eschatologicznej, której jest zadatkim i gwarancją ¹.

Dynamika i wymiar Wcielenia

1. Wcielenie - inicjacja w Zwiastowaniu

Zgodnie z odwiecznym zamiarem Boga Wcielenie Słowa stało się faktem, gdy w chwili Zwiastowania Maryja, na obwieszczoną Jej przez Archaniola Gabriela nowinę, odpowiedziała: "Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według twego słowa" (Łk 1,8) i przyjęła Słowo Boga. Od tej chwili wszystko, co działo się w Niej, było kontynuacją i stopniowym urzeczywistnianiem objawiania się. pełni Wcielenia i jego skutków. Kolejnym momentem było Nawiedzenie, potem Narodzenie. I tak przez wszystkie momenty i etapy życia Jezusa, aż do krzyża, aż do spełnienia Misterium Paschalnego.

2. Wcielenie na posłudze Tajemnicy zbawienia

Wcielenie Słowa Bożego było ukierunkowane na dokonanie Tajemnicy zbawienia. Dlatego możemy i powinniśmy patrzeć na całe ziemskie. życie Jezusa jako na dopełnianie się Wcielenia. Nie można więc ograniczyć Tajemnicy Wcielenia tylko do samego Poczęcia i Narodzenia Jezusa. Jezus, poczęty z Ducha Świętego i zrodzony z Maryi, wcielił się w całe życie swego Ludu Wybranego, a w ten sposób w cały rodzaj ludzki. W tym Ludzie i pośród tego Ludu przeżywał i objawiał swoją "sakramentalność" obecności Boga. Przez Niego Bóg Ojciec był obecny w swoim Ludzie. W Nim Bóg był przyjmowany lub odrzucany.

Ta obecność Boga pośród swego Ludu doszła do punktu kulminacyjnego i jednocześnie krytycznego w chwili, gdy został przez swój Lud odrzucony i przez swoich opuszczony. Został ukrzyżowany i zabity jako Baranek, który gładzi grzech świata (J 1,29). Właśnie Męka i Śmierć Jezusa a potem Jego Zmartwychwstanie i Zesłanie Ducha Świętego są kulminacyjnym wyrazem Wcielenia. Jego owocem zaś utworzenie Ludu wiernego, który przylega do Planu i Woli Boga oraz Jego przykazań.

3. Rola Maryi

Maryja, uprzednio przygotowana, przyjęła wobec Tajemnicy postawę Służebnicy. Przyjęła postawę Służebnicy w chwili Zwiastowania Jej Bożego Plami przez Archaniola Gabriela. Podobnie też była obecna jako Służebnica przy spełnianiu się Tajemnicy zbawienia na krzyżu. To właśnie tam i wtedy jej postawa Służebnicy zaowocowała powtórnie w Macierzyństwie wobec ludzkości (J 19,26n).

Postawa Maryi w Nazarecie wobec Bożego Pośłańca Gabriela w chwili Zwiastowania była świadomym wejściem we własną "niemoc" i niewystarczalność wobec obwieszczonego Jej orędzia. Była też, z drugiej strony, gotowością przyjęcia wszystkiego z ręki Boga. Dlatego Jej poczęcie z Ducha Świętego przynosi owoc, jakim jest Syn Boży. Maryja jest miejscem, gdzie dokonuje się spotkanie Wcielenia: objęcie "niemocy" człowieka przez moc Boga.

Postawa Maryi na Golgocie pod krzyżem (J 19,25-27) jest też trwaniem w postawie "niemocy" przy wiszącym na drzewie krzyża Synu. Właśnie tutaj dochodzi do punktu kulminacyjnego Wcielenie się Syna Bożego w "niemoc" człowieka. To tutaj następuje zaakceptowanie "niemocy" człowieka we Wcielonym Synu Boga i poddanie się mocy Boga Ojca. Niemoc człowieka poddaje się wybawiającej mocy Boga. Właśnie w takiej sytuacji i w tym momencie Jezus Chrystus powierza swej Matce ludzkość w osobie Jana. Czyni to, by ludzkość - mocą Jego oddania się i wydania oraz dzięki macierzyńskiemu "towarzyszeniu" Maryi - mogła przyjmować i przeżywać tę samą tajemnicę przylegania do mocy Boga.

Maryja - nowa Ewa, przedstawicielka ludzkości, a także później Matka nowego ludu, jest "miejscem", gdzie dokonuje się Wcielenie. Nie tylko Wcielenie Syna Bożego, Jezusa Chrystusa, ale także pierwsze ukonkretnienie powrotu człowieka do Boga i zjednoczenia z Bogiem, przylgnięcia do Niego. W Maryi stało się to faktem. Natura ludzka i natura Boga utworzyły w Niej Jedno Ciało. Maryja zrodziła jedno Ciało Boga i Człowieka. Ona stała się Theotokos wobec swego Syna, Jezusa - ale także wobec Jego Ciała, jakim jest Kościół. Co więcej, zrodziła Go do pojednania. Pan Jezus to swoje Ciało w przeddzień Męki zostawia jako sakrament w perspektywie mającego się dokonać Misterium Zbawienia, pojednania człowieka z Bogiem.

Wcielenie i Eucharystia

1. Obecność Ciała Chrystusa zrodzonego z Maryi

Wiara i tradycja uczy nas, iż w tajemnicy Eucharystii jest obecny Jezus Chrystus w swoim Ciele i w swojej Krwi. Jest to Ciało i Krew, jakie zostały zrodzone z Maryi. Jezus, w dzień przed swoją Śmiercią, antycypując wydarzenia paschalne, zawarł swoje Misterium Paschalne w sakramencie Eucharystii. Przekazał w ten sposób swoje Misterium Paschalne swoim uczniom, aby czynili tak na Jego pamiątkę. Jest to obecność sakramentalna, czyli stająca się skutecznie. Wobec każdego, kto ją przyjmuje, staje się nośnikiem i przenośnikiem tej rzeczywistości do jego życia. Daje człowiekowi wierzącemu możliwość komunii z Jezusem, Synem Boga i Człowiekiem, aby urzeczywistniło się podniesienie człowieka do rangi syna Bożego.

2. Eucharystia - obecność Tajemnicy - moc wcielania

Obecność Jezusa w Eucharystii nie jest jednak obecnością statyczną. To obecność urzeczywistniająca całą dynamikę Wcielenia i uzdalniająca do "wcielania" Bożego planu i zamysłu w rzeczywistość człowieka. Jest to anamneza, czyli skuteczne upamiętnianie dla urzeczywistniania tej samej dynamiki, która stała się w Jezusie Chrystusie, poczynawszy od momentu Wcielenia w Zwiastowaniu - w Jego Ciele zrodzonym z Maryi, wydanym za nasze grzechy i zmartwychwstałym dla naszego usprawiedliwienia. Jest to więc skuteczna obecność spotykania się z zamiarem i mocy Boga z doświadczeniem braku i niemocy człowieka. Jest to anamneza przenikania sytuacji człowieka przez moc i Ducha Boga. W Eucharystii nie oddajemy czci tylko "przedmiotowej obecności" Jezusa, ale zostajemy wciągnięci w Jego sposób bycia i życia. A to, czym się charakteryzował i charakteryzuje Jego sposób bycia, jest bycie z Ojca i dla Ojca, by doprowadzić do jedności z Ojcem - Jedynym Źródłem Życia - tych, wobec których stał się Bratem.

3. Tworzenie Ciała Chrystusa przez dar przyłgnięcia do Mocy

Ci, którzy przyjmują taką obecność Jezusa w Eucharystii i celebrować anamnezę Jego Wcielenia (pojętego szeroko), stają się Jego Ciałem. Dokonuje się to najpierw ontologicznie i sakramentalnie przez chrzest a potem jest utrzymywane i karmione przez Eucharystię: przez uczestniczenie w zgromadzeniu eucharystycznym oraz przyjmowanie postaci eucharystycznych.

Rzeczywistość ontologiczna i sakramentalna pociąga za sobą rzeczywistość moralną, która polega na przyłgnięciu do Woli Boga. Właśnie Eucharystia, anamneza tajemnicy obecności Boga-Człowieka pośród nas ludzi, poczynając od tajemnicy Wcielenia, uzdalnia nas do "wcielania" zamysłu Boga. Uzdalnia do tego, byśmy - mimo ludzkiej słabości mogli być terenem wcielania się mocy Boga. Spełnia się to nie w sposób magiczny, lecz dokonuje się przez odpowiedź na osobiste wyzwanie. Wówczas myśli i serce człowieka wierzącego stają przed Tajemnicą obecności Boga pod postaciami chleba i wina, i tym samym zostają zaproszone i uzdolnione, aby przylegać do Woli Boga. Dzieje się to w oparciu o poznanie mocy umierania i zmartwychwstania upamiętnionych w Eucharystii. Kto ma w sobie tę moc, ten wypełnia przykazania życia i ten stanowi częstkę żywego Ciała Jezusa Chrystusa - Kościoła. Ten też wciela Wolę Boga pośród tego świata.

Zakończenie: wnioski, sugestie

Kończąc, pragnąłbym zwrócić uwagę na stałą potrzebę dowartościowania przeżywania Eucharystii jako okazji i zaproszenia do urzeczywistniania się w nas przylegania do Woli Boga, do wcielania się Jego Woli i Jego samego w nasze życie. Wówczas będzie ona skuteczną anamnezą obejmującą całe nasze ludzkie i chrześcijańskie życie. Będzie to anamneza oparta zawsze w realiach sakramentalnych, ale nie ograniczy się do wymiarów rytualnego kultu, lecz będzie kształtowała realia codziennego życia w wymiarze indywidualnym i wspólnotowym. Będzie zorientowana na tworzenie w nas nowego człowieka, stworzonego na obraz Boga i stale odnawiającego się, aż dorośnie do miary Chrystusa, będąc coraz to bardziej i pełniej częstką Jego Ciała - Kościoła, w którym spełnia się zamiar i plan Boga (por. Kol 3,10; Ef 4,13-16).

Praktycznym momentem w realizacji tego jest zwrócenie uwagi w celebracji Eucharystii na Liturgię Słowa. Właśnie w Liturgii Słowa dokonuje się oświecenie sytuacji człowieka i rozpoznanie

przychodzenia Boga do człowieka. Tylko w świetle przychodzącego do człowieka Słowa człowiek może rozpoznać i uznać swoją niemoc i dać się ogarnąć mocy Boga. Wówczas, dzięki sprawowanej Eucharystii, dokonuje się anamneza Tajemnicy Wcielenia odniesiona także do dzisiejszego człowieka-chrześcijanina. Wówczas w człowieku spełniają się wielkie dzieła Boga i człowiek jest ich świadkiem i wyznawcą. Razem z Maryją może wyznawać i śpiewać: "Wielkie rzeczy uczynił mi Wszechmocny. Święte jest Jego imię" (Łk 1,49).